Europski parlament
2024-2029

USVOJENI TEKSTOVI

P10_TA(2025)0186

Uloga kohezijske politike u podupiranju pravedne tranzicije

Rezolucija Europskog parlamenta od 10. rujna 2025. o ulozi kohezijske politike u podupiranju pravedne tranzicije (2024/2121(INI))

Europski parlament,

– uzimajući u obzir članak 2. i članak 3. Ugovora o Europskoj uniji,

– uzimajući u obzir članke 4., 9., 151., 153. i 162., članke od 174. do 178. i članak 349. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU),

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost[1],

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/691 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o Europskom fondu za prilagodbu globalizaciji za radnike koji su proglašeni viškom (EGF) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1309/2013[2],

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/1056 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Fonda za pravednu tranziciju[3],

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/1057 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1296/2013[4],

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/1058 Europskog parlamenta i

---

1 SL L 57, 18.2.2021., str. 17., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.
2 SL L 153, 3.5.2021., str. 48., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/691/oj.
3 SL L 231, 30.6.2021., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj.
4 SL L 231, 30.6.2021., str. 21., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj.

Vijeća od 24. lipnja 2021. o Europskom fondu za regionalni razvoj i Kohezijskom fondu[1],

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o utvrđivanju zajedničkih odredaba o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu, Fondu za pravednu tranziciju i Europskom fondu za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu te financijskih pravila za njih i za Fond za azil, migracije i integraciju, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za financijsku potporu u području upravljanja granicama i vizne politike (Uredba o zajedničkim odredbama)[2],

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i izmjene uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 („Europski zakon o klimi”)[3], uključujući propisani cilj da EU postigne klimatsku neutralnost do 2050., za koji je postavljena prijelazna ciljna vrijednost smanjenja neto emisija stakleničkih plinova za najmanje 55 % do 2030. u odnosu na razine iz 1990.,

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1735 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o uspostavi okvira mjera za jačanje europskog ekosustava za proizvodnju tehnologija s nultom neto stopom emisija i izmjeni Uredbe (EU) 2018/1724[4],

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 25. ožujka 2021. o kohezijskoj politici i regionalnim strategijama za okoliš u borbi protiv klimatskih promjena[5],

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 20. svibnja 2021. o preokretanju demografskih trendova u regijama EU-a uz pomoć instrumenata kohezijske politike[6],

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 7. lipnja 2022. o otocima i kohezijskoj politici: trenutačno stanje i budući izazovi[7],

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 15. rujna 2022. o gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji u EU-u: Osmo izvješće o koheziji[8],

---

1 SL L 231, 30.6.2021., str. 60., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj.
2 SL L 231, 30.6.2021., str. 159., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.
3 SL L 243, 9.7.2021., str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj.
4 SL L, 2024/1735, 28.6.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj.
5 SL C 494, 8.12.2021., str. 26.
6 SL C 15, 12.1.2022., str. 125.
7 SL C 493, 27.12.2022., str. 48.
8 SL C 125, 5.4.2023., str. 100.

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 23. studenoga 2023. o stvaranju radnih mjesta – pravedna tranzicija i ulaganja s učinkom[1],

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 23. studenoga 2023. o iskorištavanju talenta u europskim regijama[2] ,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 12. prosinca 2023. o preoblikovanju budućeg okvira strukturnih fondova EU-a kako bi se pružila potpora regijama koje su posebno pogođene izazovima povezanima s automobilskom, zelenom i digitalnom tranzicijom[3] ,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 14. ožujka 2024. o kohezijskoj politici za razdoblje 2014. – 2020. – provedba i rezultati u državama članicama[4] ,

– uzimajući u obzir Pariški sporazum usvojen na 21. zasjedanju Konferencije stranaka Okvirne konvencije UN-a o klimatskim promjenama (COP 21) 12. prosinca 2015. u Parizu,

– uzimajući u obzir Teritorijalni program 2030. – Budućnost za sva mjesta, usvojen 1. prosinca 2020. na neformalnom sastanku ministara nadležnih za prostorno planiranje, teritorijalni razvoj i/ili teritorijalnu koheziju,

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 4. ožujka 2021. naslovljenu „Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava” (COM(2021)0102),

 uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 14. srpnja 2021. naslovljenu „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti” (COM(2021)0550),

– uzimajući u obzir izvješće Komisije iz veljače 2024. naslovljeno „Zajedničko stvaranje održive budućnosti – kohezija za konkurentnu i uključivu Europu: izvješće Skupine na visokoj razini za budućnost kohezijske politike”,

– uzimajući u obzir Komunikaciju Komisije od 27. ožujka 2024. o devetom izvješću o koheziji (COM(2024)0149),

---

1 SL C, C/2024/4224, 24.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4224/oj.
2 SL C, C/2024/4225, 24.7.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4225/oj.
3 SL C, C/2024/4166, 2.8.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4166/oj.
4 SL C, C/2024/6562, 12.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6562/oj.

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 26. veljače 2025. naslovljenu „Plan za čistu industriju: zajednički plan za dekarbonizaciju i konkurentnost” (COM(2025)0085),

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 5. ožujka 2025. naslovljenu „Unija vještina” (COM(2025)0090),

– uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija od 8. listopada 2024. naslovljeno „Pravedna tranzicija za sve regije EU-a”[1],

– uzimajući u obzir mišljenje Europskog odbora regija od 21. studenoga 2024. naslovljeno „Obnovljena kohezijska politika nakon 2027. u kojoj nitko nije zapostavljen”[2],

– uzimajući u obzir izvješće Enrica Lette od 17. travnja 2024. naslovljeno „Much more than a market – Speed, security, solidarity: Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens” („Mnogo više od tržišta – Brzina, sigurnost, solidarnost: Osnaživanje jedinstvenog tržišta za ostvarivanje održive budućnosti i blagostanja za sve građane EU-a”),

– uzimajući u obzir izvješće Marija Draghija od 9. rujna 2024. naslovljeno „The future of European competitiveness” („Budućnost europske konkurentnosti”),

– uzimajući u obzir članak 55. Poslovnika,

– uzimajući u obzir mišljenje Odbora za zapošljavanje i socijalna pitanja,

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za regionalni razvoj (A10-0137/2025),

A. budući da ambiciozan cilj prelaska na ugljično neutralno gospodarstvo najkasnije do 2050. ima potencijal da donese znatne gospodarske i društvene koristi i koristi za okoliš, uključujući stvaranje novih industrija, prilika za zapošljavanje i poboljšanu kvalitetu života; budući da ta tranzicija istodobno može pogoršati postojeće razlike među regijama, i tako nerazmjerno utjecati na ranjivo stanovništvo zbog socioekonomskih čimbenika koji otežavaju njihovu sposobnost da ostvare korist od tranzicije, te stvoriti nove ranjivosti, posebno u regijama koje uvelike ovise o industrijama s visokim emisijama ugljika, uključujući regije s ugljenokopima;

B. budući da se regije EU-a uvelike razlikuju u smislu socioekonomskih obilježja, jer se nalaze u različitim stadijima razvoja, infrastrukture,

---

1 SL C, C/2024/7058, 4.12.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7058/oj.

2 SL C, C/2025/285, 24.1.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/285/oj.

demografskih trendova te uvjeta na tržištu rada i da je očito da ne postoji univerzalno rješenje kojim bi se na odgovarajući način moglo odgovoriti na njihove različite potrebe; budući da slabije razvijene regije obično više trpe posljedice tranzicije u odnosu na razvijenije regije;

C. budući da i dalje postoje razlike u brzini digitalne tranzicije i povezanosti diljem Europe, a posebno u ruralnim i udaljenim područjima; napominje da brojne pogođene regije nemaju osnovnu infrastrukturu ni ključne usluge, čime se smanjuje njihova sposobnost da privuku produktivna ulaganja kojima se osigurava održiv gospodarski oporavak; budući da su potrebna veća ulaganja kako bi se ubrzao prelazak na održivu i pametnu mobilnost te kako bi se modernizirali i diversificirali infrastrukturni sustavi u svrhu poboljšanja dostupnosti, promicanja inovacija i podupiranja prelaska na zelenije gospodarstvo; budući da bi kohezijska politika trebala imati stratešku ulogu u prevladavanju tih nedostataka, promicanju teritorijalne kohezije i osiguravanju da nijedna regija ne bude zapostavljena u tranziciji;

D. budući da se mnoge od najsiromašnijih i najugroženijih regija nalaze u istočnom dijelu EU-a; budući da rat u Ukrajini ima dodatan negativni učinak na te regije;

E. budući da je fizička nepovezanost i izoliranost otoka od kopna trajni strukturni nedostatak koji utječe na više aspekata gospodarskog i društvenog života, uključujući pristup tržištu rada, obrazovanju, zdravstvenom sustavu, mobilnosti i javnim uslugama; budući da ograničeni teritorij otoka znatno smanjuje prilike za profesionalno usavršavanje i prekvalifikaciju te tako ograničava sposobnost radnika da se prilagode strukturnim promjenama ili promjenama u sektoru, kao što su one koje su posljedica zelene i digitalne tranzicije; budući da u mnogim slučajevima taj nedostatak alternativnih rješenja prisiljava radnike da napuste svoj rodni kraj kako bi drugdje pronašli prilike za zapošljavanje te se tako stvarno ugrožava njihovo „pravo ostanka” i doprinosi opadanju broja stanovnika i odljevu mozgova s otočnih područja;

F. budući da je Fond EU-a za pravednu tranziciju (FPT), i da bi trebao biti, važan alat za osiguravanje da se ljudi koji žive na područjima na koja utječe prelazak na klimatsku neutralnost ne zapostave i za doprinošenje tome da se regije i ljudi nose sa socijalnim učincima tranzicije, njezinim učincima na zaposlenost, gospodarskim učincima i učincima na okoliš; budući da su stope apsorpcije i dalje preniske u ovoj fazi programskog razdoblja;

G. budući da prelazak na niskougljično gospodarstvo, globalna klimatska kriza i onečišćenje okoliša, koji utječu na hranu, obrazovanje i zdravlje, također predstavljaju krizno stanje za prava djece u brojnim regijama EU-a te da je potrebno poduzeti učinkovite

i smislene mjere kako bi se osiguralo da djeca i buduće generacije mogu dostojanstveno odrasti i biti pripremljeni za buduća tržišta kvalificirane radne snage;

H. budući da se preporukama državama članicama za sveobuhvatnu strategiju s odgovarajućim proračunskim sredstvima za borbu protiv siromaštva, a posebno siromaštva obitelji i djece u EU-u, te politikama i mjerama za njihovu provedbu promiče produbljivanje unutarnjeg tržišta i napredak u postizanju gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije te se podupire cilj Komisije koji se odnosi na konkurentnu i uključivu Europu s raznolikim regijama;

I. budući da se Europa trenutačno suočava s manjkom radne snage i vještina, što otežava konkurentnost Unije, kako je utvrđeno u izvješćima Draghija i Lette; budući da strateška decentralizacija industrijskog i tehnološkog razvoja i ulaganja u regije pogođene tranzicijom može pomoći u rješavanju takvih nedostataka, ali iziskuje dostatna ulaganja u prateće javne usluge i infrastrukturu kao što su stanovanje, obrazovanje i promet;

J. budući da su se u mnogim sektorima industrije koje su najteže pogođeni dekarbonizacijom primjenjivali nepovoljni radni uvjeti i da su oni ovisili o sezonskim radnicima; budući da zelena i digitalna tranzicija mora ići ruku pod ruku sa socijalnom pravdom; budući da bi pravedna tranzicija trebala pomoći u rješavanju problema diskriminacije na radnom mjestu, osiguravanju pristojnih i kvalitetnih radnih uvjeta, podizanju radnih standarda i osiguravanju učinkovitih sigurnosnih mreža i mehanizama zaštite za radnike na čija radna mjesta tranzicija utječe;

K. budući da je turizam ključni sektor gospodarstva EU-a, s obzirom na to da izravno i neizravno čini više od 10 % BDP-a EU-a, i ima ključnu ulogu u poticanju konkurentnosti, društvene dobrobiti i održivog otvaranja radnih mjesta, posebno u regijama koje u velikoj mjeri ovise o turizmu; budući da turizam ima potencijal da znatno doprinese teritorijalnoj koheziji, posebno u udaljenim, ruralnim, obalnim, najudaljenijim i otočnim regijama, te može pomoći u diversifikaciji gospodarstva i pravednoj tranziciji u područjima koja se suočavaju sa strukturnim izazovima, opadanjem broja stanovnika ili ovisnošću o industrijama s visokim emisijama ugljika; budući da je u turističkoj industriji u EU-u, koja se većim dijelom sastoji od malih i srednjih poduzeća (MSP-ovi), zaposleno otprilike 12,3 milijuna ljudi i da taj sektor predstavlja važnu gospodarsku djelatnost sa snažnim multiplikativnim učincima na razne sektore; budući da bi kohezijska politika trebala poduprijeti strategije održivog turizma kao dio pravedne tranzicije, poticanjem otpornosti, inovacija, zelene i digitalne transformacije u turističkom sektoru uz promicanje uključivog rasta i očuvanja kulturne i prirodne baštine;

L. budući da je Europska unija, za razliku od njezinih najvećih

konkurenata, svjetski predvodnik u smanjenju emisija i da se istodobno suočava s brojnim izazovima zbog složenoga geopolitičkog i gospodarskog konteksta na svjetskoj razini;

M. budući da se u procesu energetske tranzicije mora povećavati gospodarska konkurentnost i budući da je ključno osigurati energetsku sigurnost regija u tranziciji;

N. budući da je nuklearna energija uključena u zelenu taksonomiju i da stoga doprinosi postupku prelaska na bezugljično gospodarstvo; budući da bi se većim ulaganjem u tu vrstu energije doprinijelo postizanju ciljeva EU-a u području strateške autonomije i smanjenja emisija ugljika; budući da bi, osim toga, taj izvor energije bio djelotvorna zamjena u smislu energetske učinkovitosti, otvaranja novih radnih mjesta i gospodarskog rasta u tranzicijskim regijama;

O. budući da se europski kontinent zagrijava brže od ostatka svijeta i da rješavanje problema koje predstavljaju rizici od klimatskih promjena postaje sve složenije i izazovnije;

P. budući da otocima, otočnim i najudaljenijim regijama, koji su u ranjivom položaju, treba pružiti posebnu pozornost i potporu zbog ozbiljnih socioekonomskih izazova s kojima se suočavaju u okviru tranzicije prema energetskim ciljevima EU-a za 2030. i cilju klimatski neutralnoga gospodarstva do 2050.; budući da su zbog postojanja više nedostataka na otocima koji su posljedica izoliranosti, zajedno s ozbiljnim učinkom klimatske krize, njihovi građani u još nepovoljnijem položaju te se pogoršavaju postojeće socijalne i gospodarske nejednakosti; budući da sve češće ekstremne meteorološke pojave i prirodne katastrofe, kao što su suše, poplave i šumski požari, dodatno povećavaju razlike u razvoju i ugrožavaju napredak u održivom razvoju otočnih regija EU-a;

Q. budući da se bez odgovarajuće pozornosti i financijske potpore regije koje su prethodno ovisile o proizvodnji energije, uključujući proizvodnju treseta, rudarske aktivnosti i rafinerijske procese, kao i druge izrazito industrijalizirane regije, suočavaju s rizikom od gospodarskog pada, čime se smanjuje njihova konkurentnost; budući da se u tim područjima često bilježe demografski izazovi kao što je stalno opadanje broja stanovnika, posebno u ruralnim područjima, na otocima i u najudaljenijim regijama, kao i starenje stanovništva i odljev mozgova, u kombinaciji s ograničenim pristupom ulaganju, neprikladnom infrastrukturom, nedovoljnom povezanošću i sve većim jazom u produktivnosti i prilikama za zapošljavanje u odnosu na dinamičnije regije; budući da im je potrebna sveobuhvatna potpora i posebne strategije prenamjene kako bi se ti izazovi pretvorili u prilike;

R. budući da učinkovitost strategija pravedne tranzicije ovisi o usklađenoj i strateškoj upotrebi financijskih instrumenata EU-a;

budući da je stoga ključno zadržati teritorijalni i lokalizirani pristup teritorijalnim planovima za pravednu tranziciju, osiguravajući uključenost regionalnih i lokalnih vlasti u osmišljanje strategija odozdo prema gore za područja obuhvaćena programom;

S. budući da bi trebalo unaprijediti tehničku pomoć javnim tijelima u okviru FPT-a, InvestEU-a i instrumenta za kreditiranje u javnom sektoru, koji predstavljaju tri stupa mehanizma za pravednu tranziciju;

T. budući da se postupak podnošenja zahtjeva za sredstva iz FPT-a mora pojednostavniti, racionalizirati i učiniti fleksibilnijim kako bi se osigurala veća dostupnost i omogućila brža i učinkovitija raspodjela sredstava; budući da je pojednostavnjenje postupaka ključno kako bi se maksimalno povećao učinak FPT-a, posebno u manjim regijama i za lokalna tijela s ograničenim administrativnim kapacitetima i kako bi se osiguralo da pomoć pravodobno stigne do zajednica i radnika koji su najviše pogođeni zelenom tranzicijom;

Usmjeravanje na područja u kojima je zabilježen gubitak radnih mjesta

1. poziva Komisiju, na prijedlog država članica, u partnerstvu s regijama i lokalnim vlastima, da doprinese utvrđivanju posebnih gospodarskih zona u okviru FPT-a za područja u kojima je došlo do zatvaranja postrojenja, do trenutka u kojem će većina lokalno izgubljenih radnih mjesta biti zamijenjena u lokalnom području, kako bi se tim zonama osigurao prioritetni pristup financiranju, u početku za izravno pogođena područja u općoj blizini područja u kojem su izgubljena radna mjesta i drugih područja pod uvjetom da je u potpunosti opravdano da izravni ili neizravni učinak tih gubitaka zahtijeva pristup FPT-u; ističe da je važno uzeti u obzir i socijalne kriterije kao što su lokalne stope nezaposlenosti, društveno-gospodarska nesigurnost i povećani rizici od socijalne isključenosti, osiguravajući da gospodarski oporavak bude pod vodstvom zajednice i da bude održiv;

2. poziva na brže donošenje odluka o planiranju zajedno s posebnim mjerama, financijskim instrumentima i poticajima u tim područjima, uključujući privremene i ciljane porezne poticaje za poduzeća i ulaganja, pod uvjetom da se njima ne ugrožava stabilnost jedinstvenog tržišta; ponovno potvrđuje da se takvim mjerama mogu otvoriti radna mjesta, pružiti prilike ljudima koji žive u tim regijama i pružiti potpora gospodarskim subjektima, dajući prednost MSP-ovima, mikropoduzećima i onima koji upravljaju tradicionalnim lokalnim i obiteljskim poduzećima, jačajući regionalni razvoj i konkurentnost;

3. naglašava da posebne gospodarske zone imaju potencijal za poticanje ulaganja i rasta u regijama, kao što su posebna

gospodarska zona uspostavljena 1959. u zračnoj luci Shannon u okrugu Clare u Irskoj i ona uspostavljena 1996. u Katowicama u poljskoj regiji Šleskoj; međutim ustraje u tome da ti mehanizmi moraju biti uređeni strogim pravilima kako bi se osiguralo da lokalno stanovništvo stvarno ima gospodarske koristi i kako bi se spriječio bilo koji oblik socijalnog ili fiskalnog dampinga, pranja novca i izbjegavanja plaćanja poreza te da se na njih primjenjuju strogi kriteriji socijalne, gospodarske i okolišne održivosti uz davanje prednosti lokalnim poduzećima, posebno MSP-ovima i mikropoduzećima;

4. poziva na uključivanje otočnih regija kao prihvatljivih područja za primjenu sniženih poreznih stopa u okviru otočnih gospodarskih zona obuhvaćenih FPT-om, radi smanjenja nerazmjerno visokih troškova života na tim područjima, koji se dodatno povećavaju učincima zelene i energetske tranzicije; naglašava da su takve fiskalne mjere ključne za povećanje gospodarske održivosti otočnih zajednica, potporu lokalnim poduzećima i privlačenje održivih ulaganja; ističe da ciljani porezni poticaji mogu poslužiti kao učinkovito sredstvo za borbu protiv stalnog trenda opadanja broja stanovnika na otocima, promicanje otvaranja radnih mjesta i poticanje otpornih i samoodrživih lokalnih gospodarstava, uz istodobnu provedbu pravedne i uključive tranzicije prema klimatskoj neutralnosti;

Obrazovanje, osposobljavanje radnika i naukovanje

5. ističe da se fondovi EU-a (fondovi Europski strukturni i investicijski fondovi, a posebno Europski socijalni fond plus (ESF+) i Mehanizam za oporavak i otpornost) i FPT upotrebljavaju za podupiranje ulaganja u rani i predškolski odgoj i obrazovanje u različitim regijama;

6. ponavlja da se u mnogim regijama obuhvaćenima FPT-om ponose važnom i bogatom tradicijom programa osposobljavanja i naukovanja, koji su ključni za prekvalifikaciju radnika i za odgovaranje na nove zahtjeve tržišta rada; ističe da bi njihov nastavak trebao biti prioritet; poziva na financiranje u okviru FPT-a kako bi se podupro pristup prilikama za osposobljavanje i naukovanje, posebno za žene, mlade i marginalizirane zajednice;

7. u tom pogledu naglašava da je potrebno da ulaganja na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja u pogođenim područjima budu prioritet, među ostalim tako da se u programe osposobljavanja uvrsti stjecanje zelenih i digitalnih vještina te temeljne jezične i matematičke pismenosti, kao i vještina u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM), u skladu s nedavnim komunikacijama Komisije o Uniji vještina, Akcijskom planu za osnovne vještine i Strateškom planu za obrazovanje u području STEM-a; ustraje u važnosti financiranja u svrhu jačanja osnovnih digitalnih i tehničkih vještina kako bi se povećale mogućnosti

zapošljavanja i konkurentnost; ističe potrebu za odgovarajućim financiranjem obrazovanja i osposobljavanja djece i studenata koji dolaze iz pogođenih područja, uključujući financijsku potporu srednjoškolskom i visokom obrazovanju;

8. naglašava da nedostatak specijaliziranih nastavnika produbljuje problem nedostatka vještina u strateškim sektorima i koči gospodarsku konkurentnost slabije razvijenih regija; poziva na razvoj ciljanih programa za povećanje privlačnosti nastavničke struke, posebno u području STEM-a, uvođenjem ekonomskih i neekonomskih poticaja, posebno u regijama pogođenima tranzicijom; naglašava da je važno izdvajati namjenske resurse za inovativno osposobljavanje nastavnika i voditelja osposobljavanja te za razvoj digitalnih pedagoških vještina, koje su ključne za pripremu radnika za industrijske tranzicije; poziva na donošenje mjera za poboljšanje plaća i radnih uvjeta nastavnika kako bi se privukli i zadržali kvalificirani nastavnici, posebno u područjima u tranziciji, pri čemu se uviđa njihova ključna uloga u pripremi radne snage za buduće industrijske potrebe; poziva Komisiju da ocijeni učinak ulaganja u osposobljavanje voditelja osposobljavanja i nastavnika kako bi se osigurala bolja upotreba financijskih sredstava i optimirale vještine koje stječu učenici i radnici u slabije razvijenim regijama;

9. iako uvažava već provedena ulaganja u naukovanje, poziva na to da se znatan dio sredstava za obrazovanje u pogođenim regijama iskoristi za naukovanje i strukovno osposobljavanje koje je u skladu s potrebama lokalne zajednice u kojoj se radna mjesta gube, putem visokokvalitetnih programa naukovanja, osiguravajući da ti programi nude odgovarajuću naknadu, pristojne radne uvjete i kvalitetno osposobljavanje;

10. naglašava da je kohezijska politika pravi odgovor na gospodarske nejednakosti te da je njezina uloga osobito važna sada s obzirom na prijetnju deindustrijalizacije; traži veću koordinaciju između FPT-a, fonda ESF+ i Europskog fonda za regionalni razvoj kako bi se maksimalno povećao njihov učinak na ponovno pronalaženje posla i prekvalifikaciju radnika pogođenih industrijskim restrukturiranjem; nadalje traži da upravljanje sredstvima u okviru fonda ESF+ bude više regionalno usmjereno, da se vodi pristupom na više razina, koji će obuhvatiti nacionalna, regionalna i lokalna tijela, te da se uspostave veće i bolje sinergije između fonda ESF+ i FPT-a, posebno u pogledu obrazovanja i osposobljavanja; također uviđa ključnu ulogu Europske investicijske banke u podupiranju pravedne tranzicije i potrebu za daljnjim jačanjem suradnje između javnih i privatnih ulaganja;

11. naglašava važnost usklađivanja kohezijske politike, uključujući FPT, s regionalnim inovacijskim strategijama i prioritetima pametne specijalizacije kako bi se poboljšala regionalna konkurentnost i poduprla gospodarska diversifikacija i otpornost područja u

tranziciji; potiče Komisiju i države članice da posvete posebnu pozornost područjima u demografskome padu te da daju prednost pogođenim područjima pred onima na koja tranzicija ne utječe u okviru kriterija za odabir projekata koji se mogu financirati iz FPT-a i da povećaju broj bodova koje dodjeljuju inicijativama poduzetnika koji se izravno nalaze u općinama pogođenima zatvaranjem sektora s visokim emisijama ugljika te tako zajamče konkretne rezultate tog poticaja; poziva Komisiju i države članice da osiguraju da dostupna sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost doprinose podupiranju procesa tranzicije na pogođenim područjima;

12. uviđa ključnu ulogu automobilske industrije u EU-u, među ostalim u generiranju zaposlenosti u raznim regijama; smatra da je uključivanje automobilskog sektora u okvir pravedne tranzicije ključno s obzirom na izazove koje globalno tržišno natjecanje predstavlja za prelazak na elektromobilnost i utjecaj neopravdanih prepreka trgovini; naglašava potrebu za ciljanim politikama koje daju prednost prekvalifikaciji radnika i inicijativama usmjerenima na diversifikaciju gospodarskog modela regija sa znatnom automobilskom industrijom;

13. smatra da je strukovno osposobljavanje nužan odgovor na gospodarsku transformaciju regija; naglašava potrebu za uspostavom u okviru FPT-a ambicioznih i ciljanih programa strukovnog osposobljavanja i prekvalifikacije za tražitelje posla i radnike koji su izravno pogođeni promjenama u gospodarstvu kako bi se spriječila pojava dugoročne strukturne nezaposlenosti; ustraje u potrebi za izdvajanjem sredstava za financiranje tih programa u okviru teritorijalnih planova za pravednu tranziciju;

14. poziva Komisiju da surađuje s državama članicama, lokalnim i regionalnim tijelima, sindikatima i lokalnim poduzećima kako bi se osiguralo da se posveti posebna pažnja činjenici da se radnicima koji su ostali bez posla pruži mogućnost sudjelovanja u programima zapošljavanja i osposobljavanja koji se podupiru iz fonda ESF+ ili drugim programima koje financira EU u njihovim zajednicama;

15. ističe potrebu za razvojem programa naukovanja i osposobljavanja za područja pogođena tranzicijom, u suradnji s lokalnim poduzećima, obrazovnim ustanovama, centrima za osposobljavanje i cjeloživotno učenje, socijalnim partnerima te lokalnim i regionalnim vlastima i javnom upravom kako bi se studentima i nezaposlenim radnicima pružile prilike i konkretna iskustva unutar njihovih zajednica te kako bi se zaštitilo njihovo „pravo na ostanak”;

16. ističe da je za učinkovite programe prekvalifikacije i usavršavanja potrebno odgovarajuće planiranje i priprema znatno prije svakog postupnog ukidanja ili velikih industrijskih promjena; napominje da se osposobljavanje i prekvalifikacija radnika i tražitelja zaposlenja, kao i njihovo usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje, mora provoditi

na način kojim se osigurava da nitko, bez obzira na sektor u kojemu radi, vrstu ugovora, spol ili geografsku lokaciju, ne bude zaboravljen na putu prema zelenoj i digitalnoj tranziciji EU-a; poziva na mjere za olakšavanje proaktivnog predviđanja i planiranja potreba za vještinama i za osiguravanje tih prava za sve pogođene radnike; poziva države članice i regionalna tijela da osnuju „Vijeća za lokalne vještine” ili slična tijela s više dionika, koja bi bila zadužena za utvrđivanje nedostatka vještina na lokalnoj razini, predviđanje potreba za vještinama povezanih sa zelenom i digitalnom tranzicijom te savjetovanje o ciljanim ulaganjima u okviru FPT-a i fonda ESF+;

17. predlaže stvaranje regionalnog mehanizma za praćenje i evaluaciju učinka programa naukovanja koji uključuje sve dionike – lokalna tijela, poslodavce, obrazovne institucije i mlade; smatra da bi to omogućilo brzu prilagodbu strategija osposobljavanja zahtjevima tržišta rada i izravnim povratnim informacijama sudionika, čime bi se osigurala dugoročna održivost i učinkovitost naukovanja;

18. ističe da se regije pogođene ekološkom tranzicijom suočavaju s nedostatkom vještina i radne snage i da je u mnogim dijelovima Europe došlo do stambene krize i prenapučenosti u urbanim područjima; predlaže stvaranje programa priuštivog stanovanja u tim regijama i napominje da bi taj program trebao privući mlade, čime bi se doprinijelo gospodarskoj i socijalnoj revitalizaciji tih područja;

19. potiče države članice da jamstva za stanovanje, programe zajedničkog stanovanja i potporu pripravnicima i studentima za plaćanje najamnine integriraju u projekte koji se podupiru iz FPT-a i fonda ESF+, posebno u regijama s visokim stopama nezaposlenosti mladih ili onima koje bilježe demografski pad;

20. poziva na to da se dio kohezijskih fondova posebno namijeni za obnovu kuća za kućanstva s najnižim dohotkom i zgrada s najnižom energetskom učinkovitošću, jer bi oni inače bili zapostavljeni u zelenoj tranziciji;

Plan za kvalitetna radna mjesta

21. napominje da u okviru pravedne tranzicije nisu dovoljno uzete u obzir posebnosti različitih profila radnika i pogođenih zajednica; sa žaljenjem napominje da nisu stvorena alternativna rješenja za sezonski rad, kao izvor dodatne zarade za radnike i kao prilika za zaradu studentima;

22. skreće pozornost na nezaposlenost i posebno nezaposlenost mladih u mnogim regijama, ruralnim područjima i državama članicama; stoga ističe potrebu za pristupom priuštivom stanovanju, prijevozu i obrazovanju te za uključivanjem mladih generacija, posebno iz kućanstava s niskim prihodima;

23. naglašava potrebu da se dodatno financiraju odbori za visoko

obrazovanje i osposobljavanje kako bi se osiguralo ponovno osposobljavanje i prekvalifikacija radnika koji razmišljaju o promjeni svojeg profesionalnog profila ili koji su izgubili radna mjesta, posebno žena i osoba starijih od 50 godina; predlaže da se u okviru FPT-a također ponude mogućnosti ponovnog osposobljavanja, prekvalifikacije i obrazovanja neposrednim članovima obitelji radnika koji su ostali bez posla u blizini njihovih lokalnih područja;

24. upozorava na to da se u nekim sektorima industrije koji su zatvoreni ili su u procesu zatvaranja nude natprosječni radni uvjeti na tržištu, uključujući veće plaće, naknade za obavljanje opasnih poslova i zdravstveno osiguranje za radnike i njihove obitelji; stoga ističe potrebu za privremenim financiranjem u okviru FPT-a radi kompenzacije razlike između naknade za nezaposlenost i nove plaće zahvaljujući kojoj tranzicija protječe uz manje poteškoća i kojom se osigurava ispunjavanje svih prethodno preuzetih ugovornih obveza;

25. pozdravlja predanost Komisije tomu da do kraja 2025. predloži plan za kvalitetna radna mjesta, koji će izraditi u suradnji sa socijalnim partnerima kako bi se osigurala pravedna tranzicija za sve; podsjeća da bi se tim planom trebale podupirati pravedne plaće, visoki standardi zdravlja i sigurnosti, dobri radni uvjeti, osposobljavanje i pravedni prelasci za radnike s jednog radnog mjesta na drugo, uključujući samozaposlene osobe, posebno povećanjem područja primjene kolektivnog pregovaranja; naglašava da bi tim planom upravljanje tranzicijama trebalo postati glavni prioritet te da bi u njega trebalo uvrstiti popratne prijedloge kojima se radnici podupiru na konkretan način;

26. naglašava da bez odgađanja treba odobriti „socijalne ugovore” koji se sklapaju za gospodarske sektore koji prolaze kroz proces pravedne tranzicije i koji se dostavljaju Komisiji; naglašava da bi se ti socijalni ugovori trebali temeljiti na pouzdanoj dijagnozi i gospodarskim prognozama, da bi se njima trebali podupirati kolektivno pregovaranje i poštovanje prava radnika te uzeti u obzir posebnosti predmetnih regija; podupire stvaranje mehanizama socijalne zaštite za radnike koji su izravno pogođeni industrijskom i energetskom tranzicijom, uključujući prijelazni dohodak i ciljano produljenje naknada za nezaposlenost; poziva na donošenje direktive o pravednoj tranziciji u svijetu rada kojom se utvrđuje zakonodavni okvir kako bi se zajamčilo otvaranje kvalitetnih radnih mjesta u regijama pogođenima tranzicijom; potiče stvaranje skupina radnika u sektorima industrije na koje utječe tranzicija, čime bi se bivšim zaposlenicima omogućilo da imaju izravnu korist od regionalne gospodarske obnove;

27. poziva Komisiju da olakša uspostavu programa socijalnog osposobljavanja za starije nezaposlene radnike, posebno žene i dugoročno nezaposlene osobe koje se ne mogu prekvalificirati i zaposliti na novim radnim mjestima te da osigura da im se pruži

potpora do umirovljenja kako bi im se zajamčio pristojan životni standard; naglašava potrebu za jačanjem uloge žena i promicanjem integracije osoba s invaliditetom;

28. naglašava da države članice moraju dati prednost pristupu zemljištu u državnom vlasništvu i da bi, ako je to moguće, trebale obnoviti, ponovno osposobiti i prenamijeniti zgrade i drugu imovinu, kao što su stara industrijska postrojenja i rudarske lokacije, za nove projekte koji se financiraju u okviru FPT-a, uključujući obnovljive izvore energije, energetsku obnovu ili zelenu reindustrijalizaciju; naglašava da bi države članice i Komisija trebale nadzirati i pratiti taj proces;

Provedba i upravljanje

29. naglašava da tranzicija regija prihvatljivih za dodjelu sredstava iz FPT-a još nije završila i da je tim regijama i dalje potrebna posebna pomoć kako bi se suočile s različitim izazovima povezanima s energetskom tranzicijom u budućnosti; smatra da je potrebno donijeti mjere kako bi se osiguralo maksimalno iskorištavanje tih sredstava, među ostalim pojednostavnjenjem administrativnih postupaka, uspostavom mehanizama potpore i savjetovanja kako bi se lokalnim vlastima pomoglo da pristupe potrebnim ulaganjima i uspješno ih iskoriste te povećanjem pretfinanciranja za lokalne vlasti;

30. žali zbog toga što se neke regije EU-a suočavaju s kontinuiranim odljevom mladih i kvalificiranih radnika zbog demografskih promjena i migracija, pri čemu se posljedice osobito osjećaju u ruralnim i unutarnjim područjima, na otocima i najudaljenijim regijama; u tom kontekstu podsjeća na važnost snažnih veza između ruralnih i urbanih područja, kao i ciljane potpore ženama u ruralnim područjima; podsjeća na to da te razine migracija i opadanja broja stanovnika ozbiljno utječu na konkurentnost, gospodarski rast, sigurnost opskrbe hranom, produktivnost i održivost pogođenih regija;

31. sa zabrinutošću primjećuje ozbiljan pad odgovarajućih razina nacionalnog financiranja država članica u korist njihovih siromašnijih regija tijekom posljednjih godina; podsjeća na važnost poštovanja pravila EU-a o dodatnosti; poziva Komisiju da osigura da nacionalna tijela propisno uzmu u obzir unutarnju koheziju pri izradi i provedbi projekata strukturnih i investicijskih fondova;

32. prihvaća stav da je provedba postupka u okviru FPT-a u nadležnosti država članica, ali poziva na snažniju ulogu lokalnih i regionalnih tijela te onih koji sudjeluju u procesu donošenja odluka kako bi se osiguralo da su strategije financiranja u skladu sa specifičnim potrebama zajednica pogođenih tranzicijom i da su dosljedne s ulaganjima u okviru drugih strateških fondova povezanih s pravednom tranzicijom; naglašava da je ključno pojednostavniti pristup zahtjevima i proširiti područje primjene fonda kako bi se

drugim jednako pogođenim regijama i sektorima omogućilo ostvarivanje koristi od FPT-a; ističe potrebu da Komisija u suradnji s državama članicama predstavi jasne smjernice o pitanjima provedbe kako bi se ubrzala dodjela sredstava i učinkovita provedba inicijativa u okviru FPT-a;

33. smatra da je Komisija trebala utvrditi jasne parametre za svaku državu članicu u područjima kao što su ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje, usavršavanje i prekvalifikaciju radnika za alternativno zapošljavanje te omogućavanje trećim ulagačima da očuvaju kulturu i tradicije regija u kojima su se u prošlosti vadili ugljen i treset, kao i da pomognu u čišćenju onečišćenih područja oko mjesta vađenja; potiče razmjenu znanja i iskustava te najboljih praksi među regijama koje prolaze kroz tranziciju; nadalje poziva na sinergije s inicijativama, kao što je Novi europski Bauhaus, za projekte kojima se stara industrijska postrojenja prenamjenjuju u društvene i kulturne objekte;

34. uviđa manjak financijskih sredstava za velike projekte koji se temelje na pristupu odozdo prema gore; preporučuje da se taj manjak, kada se utvrdi potreba, popuni iz nastavka FTP-a; naglašava važnost pružanja posebne tehničke pomoći iz FPT-a regijama, lokalnim vlastima i skupinama u zajednici od najranijih faza kako bi se ojačao njihov kapacitet za planiranje odozdo prema gore i kako bi se potencijalnim korisnicima pomoglo u pripremi visokokvalitetnih projekata koji imaju snažan učinak;

35. uvažava činjenicu da postoji manjak odgovarajućeg financiranja za skupine u volonterskom sektoru koje se prijavljuju za potporu iz FPT-a te poziva na uspostavu pojednostavnjenog mehanizma financiranja; naglašava važnost dodjeljivanja dostatnog pretfinanciranja od više od polovice kapitalnog troška ili znatnog dijela projekta za skupine koje se ocijene niskorizičnima, čime bi im se pomoglo da izbjegnu visoke kamatne stope i naknade u vezi s odgovarajućim i prijelaznim financiranjem, i tako osnažilo lokalne volonterske i društvene organizacije da učinkovito provedu projekte povezane s tranzicijom;

36. poziva na uspostavljanje veće sinergije između javnog i privatnog sektora s ciljem zajedničke provedbe procesa tranzicije, čime se omogućuje produktivna prenamjena pogođenih područja;

37. ističe negativan učinak pravila o državnim potporama na volonterske i neprofitne skupine; u tom kontekstu ističe ključnu ulogu subjekata socijalne ekonomije u pružanju konkretnih odgovora, utemeljenih na zajednici, na socijalne potrebe građana EU-a i u podržavanju uključivih rješenja za pravednu tranziciju usmjerenih na ljude; smatra da bi se pravila o državnim potporama mogla ublažiti pod opravdanim uvjetima za volonterske i neprofitne skupine koje se smatraju niskorizičnima; poziva Komisiju da u tom kontekstu surađuje s državama članicama kako bi se postiglo dosljednije i

jasnije tumačenje pravila o državnim potporama u mjeri u kojoj se ona primjenjuju na skupine koje djeluju u lokalnoj zajednici i neprofitne skupine;

38. ističe potrebu za razvojem poboljšanog modela koristi za zajednicu, prilagođenog svakoj regiji pravedne tranzicije; u tu svrhu poziva države članice i upravljačka tijela da dio sredstava FPT-a dodijele za potporu uspostavi programa zelenih zajednica, socijalnih inovacija i socijalne ekonomije, posebno financiranjem energetskih zadruga građana, participativnih lokalnih projekata proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i inicijativa kojima se promiče lokalno kružno gospodarstvo; napominje da bi bivšim radnicima i njihovim obiteljima trebalo dopustiti ulaganje u te projekte ili sudjelovanje u njima, čime bi se ojačala veza između zelene tranzicije i socijalne uključenosti;

39. ponavlja da bi projektima zadruga ili zajednice povezanima sa stanovanjem trebalo osigurati pojednostavnjen pristup financiranju iz FPT-a, među ostalim putem nižih pragova sufinanciranja i predujama; traži da se državama članicama daju smjernice o tome kako subjektima u području stanovanja omogućiti pristup sredstvima;

40. poziva na smanjenje administrativnog opterećenja FPT-a za zajednice stvaranjem specijaliziranih rukovoditelja za praktičnu podršku i razvojem jedinstvene kontaktne točke i odgovarajućih digitalnih platformi za pružanje potpore i pomoći u obradi zahtjeva i upravljanju projektima nakon njihova odabira, čime bi se osiguralo da i te zajednice imaju jednak pristup financiranju i tako pomoglo u uklanjanju regionalnih razlika;

41. poziva na to da se FPT-om podupire, ističe i čuva kulturna i industrijska baština pogođenih zajednica promicanjem razvoja održivog turizma; potiče uspostavu namjenskih programa osposobljavanja o baštini za vodiče kako bi se potaknulo lokalno zapošljavanje i kulturni kontinuitet te poduprlo stvaranje centara za posjetitelje i prostora za tumačenje koji prikazuju lokalnu povijest, tradicije i put preobrazbe tih regija, čime bi se otvorila lokalna radna mjesta i očuvao kulturni identitet uz privlačenje kulturnog i edukativnog turizma;

42. ističe stratešku važnost „prava na ostanak” građana u njihovim regijama ili lokalnim područjima; poziva Komisiju da objavi posebne smjernice o načinu provedbe i primjene tog načela diljem EU-a i njegovih regija; poziva na snažniju integraciju tog načela kao horizontalnog načela u svim politikama EU-a kako bi se na taj način poduprli ciljevi socijalne, gospodarske i teritorijalne kohezije, kako je navedeno u Ugovorima;

Socijalna pravda prije tranzicije za cijelo gospodarstvo

43. ističe ključnu ulogu koju kohezijska politika ima u provedbi prioriteta politike EU-a i jačanju gospodarstva EU-a zahvaljujući svojem

doprinosu pravednoj, uključivoj i održivoj tranziciji i razvoju, promicanju gospodarske i socijalne konvergencije između zemalja i regija te poticanju inovacija i zapošljavanja; žali zbog toga što je zbog ograničene fleksibilnosti aktualnog višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) Komisija pribjegla preusmjeravanju kohezijske politike, koja nije instrument za odgovor na krizu, ali je u više navrata upotrebljavana da nadoknadi nedostatke proračunske fleksibilnosti ili mehanizama za odgovor na krizu u VFO-u na štetu svojih dugoročnih ciljeva politike; poziva Komisiju i države članice da ubrzaju provedbu kohezijske politike;

44. smatra da promjene u geopolitičkom okruženju, zajedno s drugim čimbenicima, rezultiraju golemim promjenama u funkcioniranju gospodarstva EU-a; ističe da bi FPT trebao zadržati odlučujuću ulogu u procesu dekarbonizacije; poziva Komisiju i države članice da ispitaju rokove za zatvaranje ključnih energetskih aktera u EU-u i da ublaže učinak tih zatvaranja, osiguravajući „socijalnu pravdu u tranziciji” za radnike;

45. poziva na to da se posebna pozornost posveti potrebi za promicanjem elektroenergetskih priključaka, povećanju kapaciteta za povezivanje na mrežu i jačanju sustava za skladištenje energije kao nužnih sastavnica učinkovite energetske tranzicije; poziva Komisiju da potakne države članice da potpuno provedu odredbe Direktive (EU) 2019/944[1] koje se odnose na energetske zajednice građana pružanjem konkretnih mjera zaštite ugroženih kućanstava od energetskog siromaštva u regijama u okviru FPT-a; u tom kontekstu smatra da bi trebalo pružiti potporu projektima zelene infrastrukture i energije iz obnovljivih izvora pod vodstvom lokalne zajednice, kao što su solarne instalacije, vjetroelektrane i hidroelektrane, kao i održivom prijevozu, koji potiču lokalna gospodarstva i nude velik potencijal za stvaranje lokalnih radnih mjesta u građevinarstvu, inženjerstvu, održavanju i povezanim industrijama;

46. ističe važnu ulogu država članica u promicanju sektorskog socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja, osobito u novonastalim zelenim industrijama, kao i u osiguravanju sudjelovanja malih i srednjih poduzeća, uključujući poduzeća socijalne ekonomije; naglašava da Direktiva o minimalnoj plaći[2] predstavlja odličnu priliku za jačanje kolektivnog pregovaranja o određivanju plaća i prisutnosti socijalnih partnera u sektorima u nastajanju;

---

[1] Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (preinaka) (SL L 158, 14.6.2019., str. 125., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj).

[2] Direktiva (EU) 2022/2041 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o primjerenim minimalnim plaćama u Europskoj uniji (SL L 275, 25.10.2022., str. 33., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj).

47. naglašava ključnu ulogu ulaganja u visokokvalitetne javne usluge u izgradnji socijalne otpornosti i nošenju s gospodarskim krizama, posebno u regijama suočenima s ozbiljnim trajnim prirodnim i demografskim izazovima; ističe da je potrebno dati prednost posebno ulaganjima u osnovnu infrastrukturu, socijalne usluge i održivi turizam, kao i u logističke mreže i povezanost, uključujući održive načine prijevoza, radi poticanja otpornosti i inovacija, uz istodobno promicanje uključivog rasta, otvaranje novih radnih mjesta i činjenje novih poslovnih projekata u pogođenim područjima održivima;

48. poziva Komisiju da se posebno usredotoči na otoke i najudaljenije regije kako bi ih poduprla u rješavanju njihovih ozbiljnih socioekonomskih izazova koji proizlaze iz procesa tranzicije prema energetskim i klimatskim ciljevima Unije za 2030. i klimatski neutralnom gospodarstvu u EU-u do 2050. te da surađuje s državama članicama na izdvajanju određenih iznosa iz njihovih nacionalnih dodijeljenih sredstava u okviru njihovih teritorijalnih planova za pravednu tranziciju; poziva na konkretne kompenzacijske mjere kojima se kompenziraju negativne posljedice procesa prelaska na čišće gospodarstvo i društvo na gospodarsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju otoka koje mogu nastati zbog njihove ovisnosti o zrakoplovnom i pomorskom sektoru; stoga poziva na to da otoci budu prioritet u razvoju infrastrukture usmjerene na dekarbonizaciju zračnog i pomorskog prometa;

49. žali zbog toga što Komisija u svojim nedavnim prijedlozima o budućem višegodišnjem financijskom okviru (VFO) nije predložila zaseban Fond za pravednu tranziciju (FPT); stoga traži nastavak FPT-a u obliku Fonda za pravednu tranziciju II., za programsko razdoblje nakon 2027. kako bi se pružila izravna potpora kućanstvima i zajednicama u tranziciji te kako bi se omogućio intervencijski kapacitet razmjeran razmjeru socioekonomskih učinaka, učinaka na zapošljavanje te demografskih i okolišnih učinaka tranzicije prema energetskim ciljevima EU-a za 2030.; naglašava da bi taj fond trebao djelovati u skladu s načelima podijeljenog upravljanja i partnerstva, u okviru kohezijske politike, te naglašava da bi trebao imati vlastitu predvidljivu dodjelu proračunskih sredstava, čime bi se osigurala njegova autonomija od izvanrednih instrumenata za odgovor na krizu, kao što je NextGenerationEU;

50. apelira na Komisiju da pojednostavni i uskladi financijske instrumente u VFO-u za razdoblje nakon 2027. te tako osigura dosljedan i usklađen pristup u pružanju potpore strategijama fonda FPT II.; ističe da bi se područje primjene fonda FPT II. moglo proširiti, u skladu s prijedlozima država članica, mjerama koje treba uvesti do trenutka kad se lokalna izgubljena radna mjesta ne zamijene u lokalnom području te da bi ono trebalo biti usmjereno na usklađivanje održivog razvoja s konkurentnošću, osiguravajući gospodarski napredak regija u tranziciji, a da se pritom ne ugroze njihovi okolišni i socijalni ciljevi; naglašava potrebu da se u

planovima za područja pravedne tranzicije zauzme proaktivan pristup radi predviđanja mogućih predstojećih transformativnih procesa te da se u njih uvrsti jasna predanost inicijativama strateške obnove i razvoja s posebnim fokusom na razvoju poduzetništva i otvaranju radnih mjesta u područjima koja su najviše pogođena zatvaranjem postrojenja za proizvodnju fosilnih goriva; ističe da države članice imaju određenu fleksibilnost na putu prema dekarbonizaciji, u skladu s dogovorenim ciljevima EU-a, uzimajući u obzir tehnološku i gospodarsku perspektivu te ovisno o lokalnim i regionalnim potrebama;

51. naglašava da je potrebno uspostaviti preciznije kriterije za dodjelu i razgraničenje teritorijalnog područja primjene fondova, s posebnim naglaskom na lokalnim i regionalnim vlastima, u okviru administrativne razine NUTS 3[1]; ističe da je važno da sredstva dopru do regija koje su posebno pogođene prelaskom na klimatski neutralno gospodarstvo zbog sektorske prirode njihova gospodarstva ili zatvaranja postrojenja s visokim emisijama ugljika te da ulaganja nisu koncentrirana samo u velikim urbanim središtima područja NUTS 3; naglašava hitnost uključivanja teritorijalnih i demografskih pokazatelja u dodjelu sredstava iz FPT-a, kao što su starenje stanovništva, iseljavanje mladih, trajno smanjenje broja stanovnika i depopulacija te učinak prijelaznog zapošljavanja;

52. smatra da je okvir dobrog upravljanja ključan za provedbu pravedne tranzicije; naglašava da lokalna i regionalna tijela imaju ključnu ulogu u osiguravanju učinkovitog osmišljanja, provedbe i praćenja programa EU-a zbog njihove blizine građanima i dobrog razumijevanja teritorijalnih potreba; ističe važnost poštovanja načela partnerstva i europskog kodeksa ponašanja za partnerstvo te isticanja lokaliziranog pristupa kako bi se osiguralo potpuno sudjelovanje lokalnih i regionalnih vlasti, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva u upravljanju financiranim projektima, njihovu odabiru i praćenju, u skladu s načelom višerazinskog upravljanja utvrđenim u Uredbi (EU) 2021/1060;

°

° °

53. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću, Komisiji, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru, Europskom odboru regija te nacionalnim i regionalnim parlamentima država članica.

---

[1] Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku – razina 3.